

A TÖRTÉNELMI ÉS POLITIKAI HAZUGSÁG LÉLEKTANA

SIMON-SZÉKELY ATTILA

MI A HAZUGSÁG?

A Pszichológiai Lexikon szerint: „Tudatosan valótlan állítás, tágabb értelemben minden olyan, a valóságnak ellentmondó közlés, amelynek célja mások félrevezetése. A valóság elferdítésére való szélsőséges hajlamot betegesnek is tekinthetjük.” (6)

A Magyar Értelmező Szótár hasonló módon, de röviden így határozza meg a hazugságot: „Tudatosan valótlant mond, azaz hazudik.”

A román nyelvű Dictionar de Psihologie, Pszichológiai Szótár pedig: Komplex érvényesülési reakció, amely nem a valóságnak megfelelő, és amely a dilemmában lévő morális tudat kifejeződése lehet. (7)

A pszichopatológiában a kóros hazudozás, a mitománia (gr. mythos – mítosz, és mánia), a valóság állandó beteges elferdítése, és mindenféle valótlan történetek kitalálása.

LEHET-E HAZUGSÁG NÉLKÜL ÉLNI?

„A hazugság mindennapi életünk szerves része. Megszoktuk, nélküle nem is létezhetünk. Hazugság nélkül megállna az élet. Nem működnének a hivatalok, ellehetetlenülnének az emberi kapcsolatok, megállna az ország. Megszűnnének a barátságok is, széthullanának a családok, elmagányosodnának az emberek. ... Pl. Amerikában, amikor valakit elgázol az autó, s a járókelő megkérdi hogy van: „Minden rendben?”, a válasz (vérző testrészekkel): Köszönöm, jól vagyok.” (1)

A progresszív hazugság összeköt, mint a malter, a destruktív hazugság rombol, lerombolja az emberi kapcsolatokat.

Példák a logikai „hazugságokra”

Minden krétai hazudik.

Epimenidész krétai.

Tehát Epimenidész is hazudik.

Epimenidész mondja (más néven a „hazugság-paradoxon”):

Minden krétai hazudik.

Epimenidész nem krétai, csak mondja, hogy az.

Epimenidész hazudik, ha azt mondja, hogy krétai. – és akkor is hazudik, ha krétai.

Epimenidész nem hazudik, mert nem krétai.

Én hazudok (igazat mondok) akkor, amikor azt mondom, hogy hazudok (igazat mondok). (Behelyettesítve külön-külön, és mindkettőt egyszerre is.)

Én nem hazudok (igazat mondok) csak állítom, hogy hazudok.

Tehát én nem hazudok akkor, amikor állítom, hogy hazudok. (Mert akkor, csak állítom, hogy hazudok, azaz akkor állítottam, hogy hazudok, amikor nem hazudtam.) Mindkét esetben igazat mondok.

Ez egy hamis kijelentés.

Ez a kijelentés nem hamis, csak azt állítja, hogy hamis.

Tehát ez a kijelentés nem hamis akkor, amikor azt állítja, hogy hamis.

Milyen a sikeres hazug? (12)

Hazudok, tehát vagyok!

Hogyan jobb élni? Ha mindig az igazságot tartjuk szem előtt? Netán hazugságokkal?

Ismert közmondás: „A hazug embert előbb utoléri, mint a sánta kutyát.”

Wilhelm Busch, az ismert német humorista is így vélekedett: „A legjobbaknak olykor hazudniuk is kell. S teszik ezt időnként élvezettel.”

Udvariasságból, bókolás céljából is hazudunk:

Milyen csinos a ruhád! – miközben ízléstelennek találjuk a ruházatát.

Ez néha mindkét fél számára kedvezőbb, mint az őszinte ítélet.

Ki tud igazán sikeresen hazudni? (12)

Julian Paul Keenan (Montclair State University, New Jersey) emóciókutató szerint, kapcsolat áll fenn a sikeres hazudás és az én-tudat fejlettsége között:

A kevésbé erős én-tudattal rendelkező emberek rosszul tudnak hazudni, és könnyebben megtéveszthetők hazugságok által.

A gyerekek nem sokkal én-tudatuk kialakulása után, vagyis két-hároméves koruk körül már képesek hazudni. Négyévesen már azzal a képességgel is rendelkeznek, hogy célzottan vessék be hazugságaikat – mondjuk azért, hogy megússzanak egy fenytést.

A bíróság előtt hazudni, büntetendő tett.

Az agykutatás legújabb eredményei alapján feltárt módszerek, igen hasznosnak bizonyulhatnak a hamis állítások leleplezésében.

A gondolatok tükröződnek az idegsejtek közötti kapcsolódási helyek szerkezetében és dinamikájában. Valószínűleg már csak idő kérdése, hogy mikor lesznek képesek a tudósok, eléggé pontosan meghatározni a hazugság és a valóság idegi jelzéseit.

Ez döbbenetes változásokat hozhatna nem csak az igazságszolgáltatás és a rendőrség gyakorlatában, hanem a politikai élet színterén is; gondoljunk csak a politikusok választási beszédeire...

POLITIKA ÉS HAZUGSÁG

Vajon miért és hogyan hazudnak a politikusok?

Az ősi mesterség, a politika, még egy másik ősi mesterség mellett...

Az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó – a politikában legtöbb esetben a negatívja érvényes: Az ígéret szép szó, ha nem tartják meg úgy jó. (8)

Niccoló Machiavelli 1532-ben kiadott, „A fejedelem” című könyvéből:

„Az odajutáshoz nem pusztán virtus és nem pusztán szerencse kell, hanem inkább szerencsével párosult ravaszság.” – mindenkorra érvényes.

Peter Stiegnitz, magyar származású bécsi professzor, a hazugságkutatás, a mentiológia megalkotója. Stiegnitz Budapesten született, 1956-ban, húszévesen hagyta el Magyarországot. A bécsi egyetemen pszichológiát és szociológiát tanult.

„Mindenki hazudik” című könyve magyarul is megjelent.

Szerinte a hazugság, nem embertársaink előre eltervezett és súlyos félrevezetését jelenti, hanem a valóságtól való eltávolodást.

Idézek Stöckert Gábor: „A hazugságkutató hisz Orbánnak” c. interjúból:

„Ki hazudik többet: egy politikus vagy egy olyan személy, aki nem foglalkozik politikával?

A választások előtt mindig többet hazudnak a politikusok, egyébként nem. Választások után általában csak akkor hazudnak, ha veszélyben van a helyzetük. Olyankor intelligencia kérdése, hogy mennyire csinálják ügyesen.”

„Ha már itt tartunk, kik a legügyesebb hazudozók?

A nők. Húsz százalékkal kevesebbet hazudnak, mint a férfiak, de jobban. A nők jobban képesek felmérni a valóságot, és aki a valóságot olyannak látja, amilyen, annak kevesebbet kell hazudnia. Máshogy, másról is hazudnak a férfiak és a nők. A férfiak hazugságainak gyakori kiváltója a stressz vagy a hátrányos helyzet, a nők motivációja általában a hiúság. A férfiak leggyakrabban az autókkal kapcsolatban hazudnak – a világeért sem vallanák be, hogy nem értenek a kocsikhoz. A második helyen áll a munkahely, harmadik a sport, negyedik a hűség. A felnőtt nőknél a testsúly és a kor a két kedvenc, harmadik helyen áll a hűség. E téren gyakori az önhazugság: a feleség sokszor akkor sem ismeri el férje hűtlenségét, ha már a fél város tudja, hogy a férjnek szeretői vannak. Negyedik helyen a bevásárlások állnak, a nők szeretik bizonygatni, hogy milyen olcsón vásároltak, bizonyítani akarják, hogy értenek a gazdasághoz, legalábbis a családon belül.” (9)

„Ön miért lett hazugságkutató?

Több oka van, a legfontosabb talán önéletrajzi: szigorú apám volt, akitől állandóan féltem, és sokat hazudtam neki. Több mint 40 százalékból azért hazudunk, mert félünk a felelősségre vonástól. A másik ok, hogy úgy érzem, senki nem foglalkozik ezzel a témával. 1963-ban fejeztem be a bécsi egyetemet szociológia és pszichológia szakon, és azt láttam, hogy a hazugsággal csak az irodalomban találkozom, a társadalomtudományban nem. Büszkén vallom, hogy én kezdtem először tudományosan kutatni a hazugságokat, ma már persze sokan foglalkoznak vele Amerikában is. Marketing-okai is voltak a választásomnak, ha úgy tetszik.” (9)

„Emlékszik az első hazugságára?

Igen, és szörnyű történet kapcsolódik hozzá. Hét éves voltam, amikor a nyilasok letartóztattak, mint zsidót. Nyilas házba kerültem, ahol valaki a szemembe világított, és megkérdezte, kölyök, te zsidó vagy? Azt válaszoltam, hogy nem. Szőke hajam és kék szemem volt, így a nyilas elhitte. Azt mondta, akkor semmi keresnivalóm nincs itt, és kidobott az utcára. Ez a hazugság mentette meg az életemet.” (9)

Az emberek minden nap hazudnak egymásnak és saját maguknak is.

Pl. a meghatározó problémák szőnyeg alá söprése, az elégedett mosoly reggel a tükör előtt.

Stiegnitz: mindenki érez késztetést a hazugságra, ez túlélési szükséglet. A morális határ a fontos: apró füllentések nélkül nem is lehetne boldogulni. Negatív cselekedet az, ha embertársainkat szándékosan félrevezetjük

Háromféle hazugság létezik:

1. az önhazugság: saját magunkat védjük meg az igazságtól;
2. a közösségi hazugság: a környezetünk becsapása
3. a tömeghazugság: csoportok saját célból történő félrevezetése

Ez utóbbi hatványozottan jelenik meg, ha éppen választási kampány zajlik.

Alexis Latham, kommunikációs szakember szerint nem igaz, hogy egy jó beszéd felépítésében a tartalomnak van a legnagyobb szerepe.

A testbeszéd, a metakommunikáció, szemkontaktus, a beszédtempó, a mozdulatok 90%-ban számítanak. A pozitív kisugárzás sokkal többet ér, mint a jól megírt szöveg.

A viselkedés teremti meg a kapcsolatot a hallgatósággal, nem a szépen megfogalmazott mondanivaló! Ha egy szónok nem gyakorolja folyamatosan a mimikai eszközöket, nem kapja meg a szükséges bizalmat. A legfontosabb a kapcsolat a hallgatósággal, a szimpátia elnyerése.

Pl. Barack Obamának bármelyik beszédét figyeljük: az 'amerikaiak' szó kimondása közben, az elnök rendszerint finoman felemeli az egyik karját, mint-ha óvó kezét atyailag az ország fölé emelné (Forrás: David Maxwell/MTI).

Vagy pl. a közönség egyik tagjára mutat, mintha egyébként szeretné megszólítani az embereket. Szinte észrevehetetlen gesztus, de a mozdulatsorral teremtett emelkedett hangulattól, könnyű szökik a hallgatóság szemébe. Így képes elterelni a figyelmüket arról, hogy mi is a beszéd igazi mondanivalója. (Forrás: David Maxwell/MTI)

Magyarországi politikusok is gyakran használják a következő kifejezéseket: 'Magyarországért', 'a köztársaságért', 'emberek', a 'polgárok'.

A politikusi beszédírás, a beszéd összetétele szempontjából is vannak fontos mozzanatok: A teljesíthetetlen ígéretek körbe kell bástyázni vállalható, és ezért reálisnak tűnő program-pontokkal is. Fontos, ha az elhiteitni kívánt hazugság alapvetően igaz, és tényeket tartalmazó gondolatok között szerepel.

A honatyák beszédeiben gyakran előfordulnak: a történelmi tényekkel teletűzdelt párhuzamok és a hétköznapi életből vett példák.

A beszédet érdemes olyan kifejezésekre, közismert mondatokra építeni, amelyek korábban már sikert arattak a nagyközönség előtt. Pl. nagy emberek példamutató életútjának jelenkori újraértelmezése, közismert mondásaik tételszerű kijelentése stb.

A közönség szimpátiájának elnyerése szempontjából szükséges a folyamatos gyakorlás és önelemzés. Pl. a tükör előtt próbálja el, vagy ha videokamerára rögzíti a szónoklatot, kielemezhetők és kijavíthatók a retorikai és mimikai hibák.

A politikusok felkészítésével, több szakember is foglalkozik.

Ha a közönség azt látja, hogy a szónok rendkívül felkészült és magabiztos, sokkal könnyebben azonosul a beszéddel. (8)

„A hazugságot mindenki önmagának vallja be először, és szinte mindig megbocsátunk magunknak, mert általában jó okot találunk rá, hogy miért tettük.

A sajátunkénál sokkal szigorúbban ítéljük meg mások hazugságát: különösen a politikusokét.

Ha egy nyugat-európai demokráciában hazugságon kapnak egy politikusot, akkor ő megbukik. Főleg Amerikában, a protestánsoknak a hazugság a legnagyobb bűn a hazaárulás után.” (9)

TÖRTÉNELEMHAMISÍTÁS

Mottó: „A történelmet a győztesek írják.” (1)

„A diktatúrákban a történelmet a mindenkori hatalom írja. Még a demokráciákban is a hatalom legtöbbször késztetést érez arra, hogy a múltból azokat az elemeket emeltesse ki udvaroncaival, amelyek a pillanatnyi érdekeit szolgálják.” (1)

Akkor, amikor egyik állam leigázza a másikat, elfoglalja területeit, vagy a saját országához csatol egyes részeket a másik országból, elkerülhetetlen, hogy meghamisítsa a történelmet.

Az egyik legjobb példa erre, a román történelemhamisítás. A kommunizmus ideje alatt, de főleg a ceausisza korszakban, a történelemhamisítást állami szinten üzték, erre kijelölt kutatóintézetek és jól megfizetett történészek hada.

Sok száz oldalas történelemkönyveket írtak, valamint az iskolai tankönyveket is ezek alapján állították össze.

Bukarestben bármilyen politikai rendszer is legyen, annak szarkatermészete állandó marad, ugyanígy velünk foglalkozó könyvekben változatlanul tőlünk lopnak történelmet.

Kolozsvárt, Neagu Djuvara román történész közel négyszáz oldalas, eredetileg négy éve megjelent, román középiskolásoknak szánt könyve („O scurtă

istorie a românilor povestită celor tineri”, „A románok rövid története, a fiatalok számára”) figyelemreméltó alkotás. „Megtudjuk belőle először is, hogy „egyes krónikák” szerint a koraközépkori Erdélyben élt szlávokon kívül a „latin ajkú, vagyis a későbbi román nyelvet beszélők”-kel szemben (akik amolyan „kis román államalakulatok”-at képeztek) rendszerint csak erőszakoskodni tudunk, hiszen önmagukénak tekintett földjük „kiaknázása érdekében a magyar királyok – ugyanúgy, mint Magyarországon – erőteljes telepítési politikát alkalmaztak: előbb a besenyők, majd a kunok ellen a Keleti Kárpátok lábánál letelepítették a határ védelmére azt a népet, amely velük együtt jött Európába, magyarul székely a nevük: származásuk nem teljesen tisztázott, de az biztos, hogy kezdettől fogva felvették a magyar nevet”. (11)

Lucian Boia, jeles román történész, a Bukaresti Egyetem Történelem Fakultásának professzora. 1997-ben megjelent: Történelem és mitológia a román közgondolkodásban c. munkája, 2013-ban pedig, „Románia miért más?” (De ce este România altfel?) c. könyve.

Boia a következőket nyilatkozta az Adevarul c. nagypéldányszámú román lapnak (13):

„Az olyan magyar családokból induló gyerekek, akik odahaza szüleiktől hallottak már egyet s mást Erdély történelméről, elképedve szembesülhetnek a Románia történelmét oktató iskolai történelemkönyvek és az otthoni útravaló között tátongó óriási szakadékkal.”

„A szerzőnek sikerült alaposan felkavarni a román történetírási állóvizét. Könyvei a történelemhamisítás béklyójában vergődő román olvasó számára újabb és újabb kérdéseket, tisztázatlan korszakokat tárnak fel, egyszerű, közérthető, tudománynépszerűsítő stílusban.”

„A magyar történészek által teljes egészében megkérdőjelezett, összességében a legvitatottabb román történelemszemlélet a dák–római (dákóromán) kontinuitás elmélete, amely ma is változatlanul szerepel az iskolai történelemkönyvekben.”

„Lupescu történész szerint a kontinuitás kérdését különféleképpen értelmezi a román történészszakma: A kommunista történetírásban a hangsúlyt Erdélyre, illetve Románia területére összpontosították, és régészeti érvekkel próbálták alátámasztani. A történész szerint azonban a kerámiatöredékek nem beszélnek, nem tudjuk megállapítani belőlük, hogy a leletek szláv vagy valamilyen neolatin lakossághoz köthetők.”

Dr. Kazár Lajos ausztráliában élő magyar nyelvész, kutató, egyetemi tanár (Australian National University, Canberra) a következő kérdéseket intézte a román történészekhez (néhány idézet belőle (14):

1. „Feltételezve, hogy az oláhok/románok állandó lakosai voltak azon földnek, melyet ma Erdélynek hívnak, s ahonnan a római telepéseket és légiókat

Kr. u. 270. körül kivonták, és tekintve, hogy a rómaiakat ott követő népek: a gótok, hunok, gepidák, avarok, bolgárok mind elsőpródtak a népvándorlás sodrában, miközben – a dáko-román elmélet követői szerint – az oláhok/románok „dáko-román” elei ugyanott „barlangokban élve” megmaradtak, jó lenne tudni, pontosan mely barlangokban éltek túl észrevétlenül a háborúkkal teli hat évszázadot a magyar honfoglalásig? És hol van-nak az idevágó régészeti bizonyítékok: hálófülkék, edénytöredékek és egyéb háztartási eszközök, szemétdombok és más leletek, amelyek tanúsítják a „dáko-román” tömegeknek ilyen barlangokban folytatott állandó életét? (U.i. ilyen leleteket még nem talált senki).”

4. „A 19. században élt Alexandra de Cihac román nyelvész elemzése szerint (*Dictionnaire étymologique de la langue roumaine*) a román nyelv szókincse akkor a következő összetételű volt: 45,7% szláv, 31,4% latin, 8,4% török, 7,0% görög, 6,0% magyar, 0,6% albán és valamelyes ismeretlen eredetű, de dák eredetű egy sem. Hol vannak a dák maradványok?”

5. „Mivel lehet magyarázni, hogy számos, feltűnően közös vonás van az albán és a román nyelvben? A történettudomány nem tud arról, hogy az albánok elei Erdélyből vándoroltak volna a történelmi Albánia területére, viszont Albánia szomszédságában már a 10. században nagy terjedelmű oláh (vlach) szállásterületek léteztek. Arumun és Megleni románok ma is élnek ott jelentős számban.”

8. „A *Regestrum Varadiense* (Váradi regesztum) nagyváradi püspökségnek isten ítéleteki pere egész Kelet-Magyarországra kiterjedő illetékességi területén 1205 és 1238 között lefolyt perekre vonatkozó hivatalos feljegyzéseit tartalmazza, melyekből kb. 600 helységnevet és kb. 2.500 személynevet gyűjtöttek ki. Egyik lista sem tartalmaz egyetlen olyan nevet sem, mely oláh/román eredetű volna. Mi ennek a magyarázata?”

9. „Mi a magyarázata annak, hogy az állítólag dák és római ősoktól származó oláhok/románok – jóllehet a dákoknak voltak megerősített városaik, a rómaiak pedig messze földön híresek voltak nagyszerű városok építéséről – egyetlen város nem létesítettek Erdélyben, sem a magyar honfoglalás előtt, sem azután? Mi több: az oláh/román nyelvben az órás (város) szó az ómagyar waras kölcsönzése?”

10. „Erdély településtörténete azt mutatja, hogy a 13. század végén 511 falunévből csak 3 volt oláh/román eredetű. Talán csak a 13. században kezdtek az oláhok/románok Erdélybe bevándorolni?”

11. „Mi az oka annak, hogy Erdélyben egyetlen folyó vagy nagyobb patak neve sem oláh/román eredetű?”

IRODALOM

- (1) Kozák Gyula (2002): A hazugság mindennapi életünkben. Budapest, Balassi Kiadó.
- (2) Csernus I., Kígyós É., Popper P. (2004): Titok, elhallgatás, őszinteség. Bp., Saxum
- (3) Barnes, J. A. (1994): A Pack of Lies. Cambridge, Cambridge University Press.
- (4) Popper Péter (1999): Hazugság nélkül. Budapest, Saxum
- (5) Marin, Gh. (1972): 1001 de fete ale adevarului si minciunii. Iasi, Editura Albatros
- (6) Pszichológiai Lexikon (2002): Budapest, Magyar Könyvklub
- (7) Schiopu, Ursula (coord) (1997): Dictionar de Psihologie. Babel, Bucuresti
- (8) Pölczmann Balázs (2010): Politika és hazugság: hogyan kell jól csinálni?
- (9) Stöckert Gábor: A hazugságkutató hisz Orbánnak. 2006. szeptember 26.
- (10) Makkay József: A román történelem hiányzó ezer éve. Erdélyi Napló, 2013. február 11.
- (11) Ifj. Tompó László: A román történelemhamisítás magasiskolája: nekik köszönhetjük, hogy megszabadultunk a kommunizmustól. Hunhír.info 2012. július 9.
- (12) Milyen a sikeres hazug? Natúrsziget 2008. szeptember 22.
- (13) http://adevarul.ro/cultura/istorie/ce-facem-romania-lucian-boia-minciuna-mitul-fondator-romaniei-moderne-1_50f6d4e1dc344dc202414409/index.html
- (14) <http://erdely.ma/publicisztika.php>